

A LEVENDULA SZIKÁRSÁGA

Civilek Háza, Tihany

**A tihanyi levendula dísz-, fűszer-
és gyógynövény**

„A válság megtisztít” – 2012-ben a *Metszet* hasábjain Koller József tihanyi Levendula Házáról [1] írtam, és most hét évvel később az újonnan elkészült szomszédos épület előtt állhatok. A Civilek Háza szintén kapcsolódik a tihanyi levendulához, a földszinten lepárló manufaktúrára működik. A két épület nemcsak funkciójában és elhelyezésében áll közel egymáshoz, de szerkesztésük, a szűkös keretek közt is lényegre törő egyszerűségük révén is rokonságot mutatnak. Ez az egyszerűség az, ami a tudatos formai párhuzamkeresésen túl a népi építészet szűkszerűségéből fakadó formakincsével is kapcsolatot teremtet.

Kis magyar Provence – a levendula révén egyre gyakrabban illetik ezzel a névvel a Balaton-felvidéket a turizmuspropagandában, miközben a táj a maga sajátos értékeivel önálló joggal is versenyre kelhet a távoli vágyakkal. A pannoni táj gyűjtőpontjában fekvő Tihany identitása rendkívül összetett.

A település Füreddel szimbiózisban a szezonon túl is pulzáló kulturális és szakrális központ, amely egész évben várja a látogatókat, vendégeket. Nyaranta az egynapos vendégforgalom révén turisták árasztják el a központot, élvezve az üzletek és vendéglátóhelyek túlbuzgóságát, miközben mindez a minőségi turizmus kialakulásának esélyeit fojtogatja. A pulzáló vendégforgalomnak hátat fordítva, az állandó nyaralók a hegyoldalban építették fel villáikat. Az eltérő ihletettségű nyaralóházak nemcsak a városias életformát, de a civil önszerveződést is reprezentálják, a fürdőtelep a Limnológiai Intézet mellett már a század első felében kialakult. A turizmus és a testi-lelki rekreáció árnyékában szinte észre sem veheti az egynapos turista, hogy Tihany egyre inkább kivirágzó település, ahol az állandó lakosság számára is szükség van a szolgáltatások minőségi biztosítására. Az új Civilek Háza egyszerre ad teret a község lakosait kiszolgáló funkcióknak, miközben a levendulafeldolgozás révén a vendégforgalom felé is nyit az épület.

A Belső-tó partján már-már kortárs építészeti skanzenként sorakoznak a közismert építészeti alkotások, és csak mint egy foglalat jelenik meg az amúgy valóban védett örökséggel bíró települési környezet. Az épületek formai stratégia keresésükben is összekapcsolódnak, mindannyian a modern funkciók népi építészeti környezetbe illesztésével kísérleteznek. [2] Az ófalu központjában már a hatvanas években történtek beavatkozások. Az 1958-as első Balaton-környéki Regionális Tervvázlat-hoz kapcsolódóan az Építőművészet lapszáma az utolsó oldalán az apró tihanyi orvosház is bemutatva. [3] Az épület egyszerű archetipikus tömege, helyi kőből készült falazata előrevetítette a modern építészeti adaptív eszköztárát Tihanyban, de a funkció is jelzésértékű. Miközben az ötvenes évek végén a Balatoni Intéző Bizottság elsősorban a turisztikai létesítményekkel foglalkozott, Tihany esetében szükségesnek látta az állandó lakosság

ralóházak nemcsak a városias életformát, de a civil önszerveződést is reprezentálják, a fürdőtelep a Limnológiai Intézet mellett már a század első felében kialakult. A turizmus és a testi-lelki rekreáció árnyékában szinte észre sem veheti az egynapos turista, hogy Tihany egyre inkább kivirágzó település, ahol az állandó lakosság számára is szükség van a szolgáltatások minőségi biztosítására. Az új Civilek Háza egyszerre ad teret a község lakosait kiszolgáló funkcióknak, miközben a levendulafeldolgozás révén a vendégforgalom felé is nyit az épület.

és a vendégforgalom igényeinek összehangolt megvalósulását, amit nemcsak a közös funkció, de a népi építészeti emlékek ölelésében, kiemelt turisztikai helyzetben nagy odafigyeléssel kialakított formaképzés is mutat. Callmeyer Ferenc és Tóth Kálmán tervei szerint építették át az egykori magtárat mozivá, és szintén az építész páros révén épült ki az apátsági Rege cukrászda az út másik oldalán. [4] Ezek az épületek a hatvanas évek modern építészeti törekvéseit árnyalva a népi építészeti elemeket és helyzeteket egyfajta mimikriként használták fel, észrevétlenül csempészve a turisztikai funkciókat az érzékeny települési környezetbe.

Tihany közelmúltbeli fejlesztése összehangolt önkormányzati koncepció mentén valósult meg. A Legenda projekt révén megújult az alsó kikötő, teljes rehabilitáción esett át a hajóállomás kapujában álló, három ponton támaszkodó vasbeton héjszerkezetű egykori postaépület. Bierbauer Virgil premodern Sport Szállója és Gulyás Zoltán csemegeüzlete még megújításra vár. A projekt kere-

tében komplex köztérrehabilitáció valósult meg, elkészültek a turisztikai fogadóépületek, amit az apátsági fejlesztések tovább gazdagítanak. [5] A Civilek Háza egyik oldalán a természetvédelmi terület látogatóközpontjaként működő Levendula Ház áll, átellenes oldalán pedig a Bujtor István nevét felvevő szabadtéri színpad, melynek fejlesztését az önkormányzat a jövőben is tervezi, a falugondnokságot pedig kiköltözteti erről az ingatlanról, így itt egy színvonalas rendezvényhelyszín alakulhat ki. Továbbhaladva az úton elérjük a Képzőművészeti Egyetem nemrégiben leégett, majd újjáépített művésztelepét, amelyet még Ferencz István tervezett a kilencvenes évek második felében. [6] Az egymás mellett sorakozó archetipikus formálású épületek mind Tihany vernakuláris örökségével keresik a párbeszédet.

A Civilek Házát egy meglévő épület átalakításával hozták léte részben önkormányzati, részben magánérős beruházásként. A szolgáltatások közül a tetőtéri irodákat és a könyvtárat az önkormányzat üzemelteti, a földszin-

Építész:
Vér Péter

Az emeleti könyvtár tervmódosítás során visszacsempészett nagy üvegfelülete

Az üzemi bejárat felőli homlokzat

A visszahúzott vágás ereszmegoldás és a filterszerű hosszanti tornác egyszerű alapformákra bontja a korábban zavaros tömegelrendezésű épületet

Földszinti alaprajz a levendulepárló üzemmel

Emeleti alaprajz, a tetőtérben könyvtárral és irodákkal

A ház eredeti állapota feszes keretet szabott az áttervezésnek

ten levendulepárló üzem működik közönségforgalmi bemutatótérrel. A levendulaolaj és víz felhasználásával egy kézműves manufaktúra jött létre, ahol krémek, szappanok készülnek. A projekt része annak a helyi törekvésnek, hogy a tihanyi levendula eredetvédett termék legyen. Jelenlegi forgalmazása rendezetlen, nincs meg szabva, mit szabad tihanyi levendulának nevezni, amit a kereskedők ki is használnak.

A tervezéstörténet közel két évtizedet ölel át, Vér Péterék irodájának archívumában különböző programokra kidolgozott verziók sorakoznak. Az épület eredeti rendeltetése pékség volt, melynek emeletén szállásférőhelyek sorakoztak. A két szintet külön bejáraton közelít-

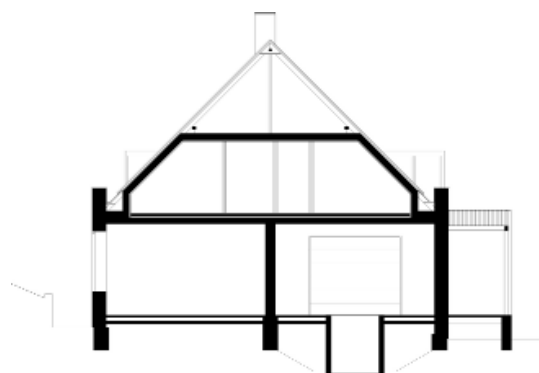
Földszinti alaprajz

- 1 Előtér
- 2 Műhely – iroda
- 3 Vizesblokk
- 4 Közösségi műhely
- 5 Technológiai raktár
- 6 Recepció
- 7 Közönségtér
- 8 Technológiai tér
- 9 Üsthelyiség

Emeleti alaprajz

- 1 Könyvtár
- 2 Vizesblokk
- 3 Teakonyha
- 4 Előtér
- 5 Könyvtári raktár
- 6 Iroda
- 7 Foglalkoztató terem

hették meg. Az építészek először 2001–2002-ben készítették engedélyezési tervet a meglévő épület rehabilitálására, melynek témája a „Tó motel és szabadidőpark” kialakítása volt. Ebben az időben a koncepció a meglévő épület mellett egy bowlingpályát rejtő új épületet is magában foglalt. Következő lépésben 2005-ben születtek tervek, ekkor már az új épület elmaradt. A földszinten sportfunkciókat, az emeletre szállásférőhelyeket terveztek. 2014-ben újabb terveket készítettek, a földszinten rendezvények megtartására alkalmas multifunkcionális terekkel, a tetőtérben továbbra is szállásfunkcióval, immár belső közlekedővel a szintek között.

Keresztmetszet

Levendulalepárló üzem és bemutatótér

Végül 2015-ben tervezték meg a most megvalósult Cívilek Házát, a tetőtérben már az önkormányzat irodáival és könyvtárral. Vér Péter elmondása alapján az eredeti tömeg egy széles nyeregretetős épület volt, két végén – a kisebb szélességből adódó – két alacsonyabb nyeregretetős. Ezt a tömeget úgy vonták egy tető alá, hogy az egyik kisebb nyeregretetőt elhagyták, itt egy tetőterasz alakult ki, a másik, könyvtár felőli oromfalnál pedig hozzáépítettek az épülethez, így azt a részt kiszélesítve bevonták a tető alá. Ezzel egységes tömeg jött létre, tetőugrások nélkül. Az eredeti épület utcai – a tervező jellemzése szerint „rettenetes” – bejárati lépcsőjét elbontották. A tetőt a csüngőeresszel az építész „aránytalannak” érezte, ezért egy visszahúzott vágás megoldás született. A bejárati lépcső és rámpa fölé áttört faszerkezettel védőtetőt épült. A hatóságokkal ugyanakkor nehezebb volt egyezségekre jutni. A könyvtár üvegezett oromfalát a környezetvédelmi hatóság „tájképvédelmi okokból” megvétőztta, ide csak két kisméretű ablakot engedtek elhelyez-

ni, de a tervező más javaslatot fogalmazott meg: „Ezzel én nagyon nem értettem egyet. Az eredeti és végül elkészült nagy üvegfelületet egy termódosítás során csempezttem vissza a tervbe, ekkor ez átcúszott a szűrőn.”

Az épület a népi építészet egyszerűségét és a jelen szükségzerűségét magától értetődően egyesíti: „Építészként a meglévő épület korlátait próbáltam inspirációként felfogni, és azokra a dolgokra fókuszálni, amelyek jobba tehetik ezt az épületet, elfogadható költséggel.” Ez az a szemlélet, amely a hazai építészetben mindig is hajtóerő volt, amely a kereteket és adottságokat nem kifogásként, hanem ösztönzőként fogja fel, és képes a körülmények szorításából előnyre építkezni. Ezzel a mentalitással emelkedik ez a visszafogott épület a korábban bemutatott tihanyi középületek sorába. Ahogy a szárazságot évről évre eltűrve örököző félcserejeként virágzik a tihanyi levendula: dísz-, fűszer- és gyógynövény egyben.

Wettstein Domonkos

Irodalom / References

- [1] Wettstein, Domonkos: „A válság megtisztít: Koller József tihanyi Levendula Házának tanulságai”, *Metszet*, Vol 3, No 3 (2012/3), pp 54–55.
- [2] Wettstein, Domonkos: *Regionális stratégiaalkotás a Balaton-part rekreációs célú építészetében (1929–1979)*, BME Építésmérnöki Kar, 2018.
- [3] Farkas, Tibor: „Beszámoló a Balaton-fejlesztés hatéves munkájáról.” *Magyar Építőművészet*, Vol 12, No 5 (1963), pp 1–57.
- [4] Mádl, Janka: „Új funkciók a turizmus jegyében – Mesél a Rege és a mozi”, *Építészfórum* [online], 2017-09-08, hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/uj-funkciok-a-turizmus-jegyeben-mesel-a-rege-es-a-mozi>> [utolsó belépés: 2019-06-24].
- [5] Wettstein, Domonkos: „Stratégia és referencia: Porta Pacis Apátsági Látogatóközpont Tihanyban”, *Metszet*, Vol 3, No 6 (2012/6), pp 42–45.
- [6] Ferencz, István: *Vallomások – Architectura*, Kijarat Kiadó, Budapest 2007.

A tornác kialakítása az átépített ház karakterformáló eleme

Építész: Vér Péter vezető tervező (Promoexpert Kft.)

Építész munkatárs: Horváth Kinga Zsófia

Statika: Rezgő Erik (Rezgő Mérnökiroda Kft.)

Épületgépészet: Bócz Ferenc

Villamosság: Tuza Péter, Markovics Balázs

Tűzvédelem: Rózsa Sándor

Fotó: Kazinczy Gyöngyvér

A b s t r a c t s

WESSELÉNYI-GARAY, Andor – EMRESZ, Adrienn: BUTTERY SHADE

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 8-17, DOI: 10.33268/Met.2019.4.1

EIFFEL WORKSHOP IN THE RENOVATED NORTHERN VEHICLE REPAIR SHOP,
BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECT: MIKLÓS MAROSI

As industrial functions change their respective buildings often lay abandoned, as is the case for this Budapest rolling stock repair workshop, now operating workshop. The spaces left behind no longer have the capacity to serve an industrial function, but the architecture suggests a grand potential. Why not restore the building to serve as a transport museum and Operating Workshop. The spaces provided are perfect for both functions, social gathering and cultural identity.

DEICHLER, Tímea: A COMMUNITY SPACE, WHERE ONE CAN ALSO READ

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 18-21, DOI: 10.33268/Met.2019.4.2

ROTTENBERG LIBRARY, ROTTENBURG, GERMANY

ARCHITECTS: HARRIS and KURRLE ARCHITEKTEN

Digital storage of information has transformed how libraries function creating a new opportunity for communication across the generations. Older visitors may prefer to read books in relative silence whilst the younger might opt for digital entertainment films, games and music. This library has been developed as a social, public space which caters to all tastes in information use described by its designers as a "third" type of space. The "first" being home, the "second" work and the "third" a social/cultural space. The reality being a building which functions as a home from home where one could also work towards building a better society.

TIMAFFY-TOUKU, Lilla: ODE FROM THE LIBRARY

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 22-27, DOI: 10.33268/Met.2019.4.3

LIBRARY OODI, HELSINKI, FINLAND

ARCHITECTS: ALA ARCHITECTS

Designed with longevity in mind, expected to last at least 150 years, this library complex is planned on three levels which have been made ready for future adaptations by means of suspended floors and ceilings separated by intelligent wall systems. Functioning as a conventional library, digital information hub, theatre space and temporary workshop this facility should be able to host 10 thousand people daily. Designed as a 100 metre long bridge, access to this building is possible from three important directions: the main railway station, parliament and thirdly a large urban square. The concept being to develop the Finnish culture for sharing information, meeting in public and creating almost residential scaled spaces.

CSANÁDY, Pál: LESSONS FROM THIS YEAR'S MIES VAN DER ROHE AWARDS

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 28-31, DOI: 10.33268/Met.2019.4.4

TOWER BLOCK RENOVATION, GRAND PARC, BORDEAUX, FRANCE

ARCHITECTS: LACATON, VASSAL, DRUOT and HUTIN

Taking a 1960s residential block and adding a two metre wide conservatory and 1 metre wide balcony to all floors has challenged the idea that the Mies Van Der Rohe Award is usually presented to elitist projects. This building had in previous years been renovated to allow for better thermal performance meaning the actual quality of life was not vastly improved. The addition of the new balconies and conservatory has allowed its occupants to have better quality of space, improved natural ventila-

tion and better climatic control. Possibly establishing a guideline for how to renovate residential housing blocks.

DÉNES, Eszter: THE SOUL OF THE CITY

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 32-37, DOI: 10.33268/Met.2019.4.5

NEW LIBRARY, MAKÓ, HUNGARY

ARCHITECTS: IMRE MAKOVECZ and JUDIT GERENCSE SZENTE-VARGÁNÉ

Makó has already established itself as a city fitting the idea of "Makó for Makovecz" and finally the library envisioned by this master architect has been realised. Faithfully undertaken by architects who worked alongside him to complete this organic architectural entity. Adding to the fact that an estimated 40 thousand visitors come to visit this cultural centre. Architecture forming a strong part of this city's soul and character.

WETTSTEIN, Domonkos: THE LAVENDER LEANNESS

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 38-41, DOI: 10.33268/Met.2019.4.6

CIVIC CENTRE, TIHANY, HUNGARY

ARCHITECT: PÉTER VÉR

As tourism in the Balaton area develops so does the need for a greater diversity of attractions. During the last decade Tihany has established itself as a centre for lavender farming and the associated offshoot industries, dried flowers, perfume and food products to name a few. Here an existing building has been restored, adapting it to serve as place for "craft" manufacturing of beauty products, whilst handing over the roof space to the local government as office space.

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 42-45, DOI: 10.33268/Met.2019.4.7

HARIS PARK at MARCZIBÁNYI SQUARE, BUDAPEST, HUNGARY

ARCHITECTS: MÁRTON KOVÁCS and SÁNDOR GÖCSEI

Originally developed as the Member's Gun Club of Budapest and shooting range this somewhat romantically styled building has been through many incarnations, none of them long lasting or very successful. Eventually the Haris family has taken hold of this unique opportunity to redevelop the German neo-Renaissance styled building and its grounds to create a new dining experience and social hub, knowing that the original architectural style of this place forms the key to its success. What makes this project unusual is the desire of a private investor to secure the cultural identity of a city's monumental building to secure a business vision.

SÁGHI, Attila: RE. PURPOSE.

Citation: *Metszet*, Vol 10, No 4 (2019), pp 46-49, DOI: 10.33268/Met.2019.4.8

THE NEW AGE OF LISTED BUILDING RESTORATION

The current trend for restoration of historic buildings has many lessons for the architectural profession and public alike. The worst example being to leave a building to decay due to lack of function. Then come problems of bad use of space, followed by overloading a building with too many ideas or uses. The lesson being how to avoid these mistakes and generate a valid use for these buildings which respects their historic value, building fabric and contemporary use patterns.